

11 Dramatiske tekster

11.4. Miljø og personer

Præsentation

Opgaven har til formål at give en introduktion til miljø- og personkarakteristik i skuespil.

Som materiale anvendes citater fra tre danske dramatiske værker fra næsten samme epoke. Det drejer sig dels om et traditionelt skuespil, beregnet til sceneopførelse dels om et radiospil og et tv-spil.

Tekster

1. Anders Bodelsen: af *En hård dags nat* (hørspil, 1966)
2. Leif Panduro: af *Rundt om Selma*, (tv-spil, 1971)
3. Sven Holm: af *Kuffertvognen* (skuespil, 1964)

Opgaver

1. Analyser de tre tekstuddrag med henblik på at give en karakteristik af miljøerne i de tre skuespil og af de personer, vi møder i uddragene.
Overvej i forbindelse hermed, om miljøer og personer primært er karakteriseret direkte eller indirekte, og om personerne optræder som typer eller om de i højere grad er individualiserede, således at de har mange forskellige egenskaber.
2. Diskuter, om det har betydning for vores læsning af de tre dramaer, at der er tale om henholdsvis et hørespil, et tv-spil og et traditionelt skuespil.
3. Indøv en opførelse af en af teksterne, og diskuter, hvilken betydning den visuelle oplevelse har for vores opfattelse af personer og situationer.

11 Dramatiske tekster

Tekster

Tekst 1.

Anders Bodelsen

af: *En hård dags nat*

Bitten og Lars er inviteret hjem til deres bedste venner, Susanne og Henrik, for at fejre at Henrik har fået en overordnet stilling i firmaet Electromatic, hvor både Henrik og Lars er ansat

(Musikken er slut. Henrik ind i stuen med klirrende flasker på bakke)

Henrik: Nogen der trænger til en lille sjus?

Susanne: Eller en stor?

Henrik: Vi skal i hvert fald ha flasken tømt —

Susanne: Sid ned, så finder vi ud af det. La mig åbne nogen sodavander.

Bitten: Lars, før nogen af os rører en dråbe må vi finde ud af hvem der kører.

Lars: Det er hermed fundet ud af: Du kører.

Bitten: Hvorfor mig hver gang? Nå, jeg har for resten slet ikke lyst til whisky.

Henrik: Du får en sodavand.

Bitten: Tak-tak. Lars, jeg kan altså ikke fordrage vi parkerer ungerne på den måde hos din mor.

Lars: Hvad er der nu galt? Du ringede og mor sagde de sov. Hvad er der nu galt?

Bitten: Hvad er klokken?

Henrik: Halv-et.

Lars: Vi gider ikke høre om de unger nu. Skål allesammen. Skål Henrik, skål Susanne. Jeg vil holde en lille tale.

Bitten: Du holdt en lige tale før.

Lars: Det gjorde jeg også.

Henrik: Nu er det min tur til at holde en lille tale. Lars jeg vil bare sige dig, er du klar over vi går en hård tid møde?

Lars: Hvem vi?

Henrik: Jeg — du — Electromatic.

Lars: Ja?

Henrik: Lars, hvis det gamle møgfirma skal bankes op som jeg drømmer om får vi ikke et roligt øjeblik fra nu af til — — jul — — ja faktisk hele det kommende år. Og heller ikke senere, Lars, nu begynder de skrappe år.

Lars: Skrappe? Hvad mener du egentlig?

Susanne: Nu holder I op med det firmasnak og er lidt hyggelige.

Henrik: Lige to minutter, du. Vi skubber dette her ud til i morgen, der er bare lige én ting. Lars, jeg vil sige, en ting jeg har tænkt meget over.

Lars: Aha?

11 Dramatiske tekster

Henrik: Det er overarbejdet, Lars. Kan du huske du snakkede i vinter om du var snart godt træt af at vi blev nødt til at blive over tiden eller ta noget med hjem hver anden dag? Jeg var enig med dig i princippet—

Lars: Var du det? Jeg synes du har taget mere og mere med hjem —

Henrik: Ja —, men Lars, der er den forskel: Hvis man begynder at synes det er ens eget man pukler for — så er det noget andet. Lars, nu er Electromatic vores.

Lars: Vores?

Susanne: Hold nu op. Hold nu op.

Henrik: Jeg ville meget gerne have dig til at se på det på den måde. Lars. Jeg ville meget gerne have dig til at føle dig som et led i — — som et led i —

Lars: I ledelsen?

Henrik: Ja, for pokker!

Susanne: Det var Henriks lille tale. Det var slut på Henriks lille tale for i aften. Fortsættelsen følger i morgen på kontoret når I har sovet denneher ud.

Lars: Denneher hvad?

Susanne: Lad bare være.

Lars: Der er en ting jeg har spekuleret på, Henrik.

Henrik: Ja!

Lars: Det er Thykjær. Skal han egentlig fyres?

Henrik: Gu skal han da ikke fyres. Der er ingen der skal fyres i Electromatic fordi jeg kommer til. Hvis manden føler trang til at gå, må vi jo lade ham gå. Men en kapacitet som Thykjær fyrer man da ikke.

Lars: Kapacitet?

Henrik: Lars, du har fået en underlig vane med at gentage det sidste ord i hver sætning jeg siger. Ja kapacitet. Arbejdskapacitet.

Lars: Med andre ord: Thykjær er også med i dine planer om almindeligt overarbejde.

Henrik: Hvis han vil være med, ja. Hvis han har den følelse af loyalitet over for Electromatic, som jeg har brug for nu.

Lars: Jaså. (Pause).

Susanne: Og hermed sluttede vi transmissionen fra Electomatics topmøde. Nu fortsætter vi med — — hvad står her — — Moonbeams and — — etellerandet jeg ikke kan læse uden at standse grammfonen igen. (Musik: Bill Evans. Blid meget "sent om nattenagtig" musik, evt. "Moonbeams and Polka Dots"). Lars, du skal på overarbejde med det samme, jeg vil danse med dig.

11 Dramatiske tekster

Tekst 2.

Leif Panduro:

af *Rundt om Selma*

Simons og Selmas hjem. Aften. Stuen. Gæsterne er ankommet. Der er en halv snes mennesker. Blandt gæsterne er Jacobsen, fru Jacobsen, Mark, Jette og Frank. Selma går rundt med en bakke med drinks.

FRANK (*veloplagt*): Lagde du mærke til det, Selma ... præcis? Det er første gang i den tid, vi har været gift ... jo, tak, en af Simons berømte martinier ... (*han tager et glas*).

SELMA: Sherry, Jette?

JETTE: Osse Martini til mig ... (*Selma drejer bakken*) Frank har lovet og køre mig derop, Selma ...

SELMA: Det blir han glad for!

Selma går videre med sin bakke. Frank drikker.

FRANK: Hva' er det jeg har lovet?

JETTE: Og køre mig op til far!

FRANK: Gud, har jeg lovet det! Jeg er en flink fyr ... vær nu lidt forsigtig med det der, skat!

Jacobsen står sammen med sin kone lidt fra Frank og Jette. Jacobsen ser hen på Frank. Så løfter han hånden og peger.

JACOBSEN: Der er han! (*Højt*) Der er han sgu ...

Frank lader som om han skal til at flygte. Jacobsen går hen til ham. Fru Jacobsen følger efter.

JACOBSEN: Det er manden ... redaktør Ehrmann, ikke?

FRANK: Nu ved jeg ikke om jeg ska' tilstå ...

JACOBSEN: De er genkendt! Jacobsen ... Overlæge Jacobsen ... Nykøbing ...

FRANK: Åh, farvel! (*han lader som om han skal til at gå*).

JACOBSEN (*ler og tager ham i armen*): Det sir jeg Dem ... Ehrmann, De ska' passe mor-derligt på ikke og blive indlagt på min afdeling!

FRANK: Det sku' vist være til at undgå ...

JACOBSEN: Ja, hvis De passer på i trafikken på hovedvej ét ... (*han klapper Frank på skulderen*) Det er ikke så slemt ment ... men det var temmelig skrappt det De skrev om Christoffersen ...

FRANK: Var det ikke forholdsvis sagligt?

JACOBSEN: Joeh! stort set ... de ka' jo ikke enes de medicinere ... de er næsten værre ved hinanden end ved patienterne ... (*ler jovialt*) og det er så måske fru Ehrmann ... (*han hilser på Jette*) Det er min kone ... må jeg præsentere ... redaktør Ehrmann ... (*sagte til Frank*) Min kone er forresten i familie med Christoffersen ...

11 Dramatiske tekster

FRANK (*stiller sit glas*): Tak for i aften!

JACOBSEN (*ler højt*): Hun ka' sgu heller ikke udstå ham ... Så lige for tiden er De en af hendes favoritter ... fru Ehrmann!

FRU JACOBSEN: Jette Ehrmann ... Selmas søster, ikke? Ved De hva'? Jeg er temmelig jaloux på Selma ... Viggo snakker altid om hende ...

JACOBSEN: Om lidt røber hun jeg snakker i søvne!

FRU JACOBSEN: Det er sjovt ... men De ligner slet ikke Deres søster ... men sådan er det jo ... nu vores børn for eksempel ...

JACOBSEN: Så! Nu begynder hun ... Simon! Simon! hvorfor har du ikke fortalt, du er i familie med den skandaleavis?

Jacobsen går hen til Simon. Fru Jacobsen bliver stående og snakker med Jette og Frank.

FRU JACOBSEN: ... den ene er helt lys og den anden er helt mørk! Min mand sir han ligner postbudet ... (*ler*).

FRANK: Sherry ... (*Hun giver ham sit glas*).

Frank trækker let på munden. Så går han hen til Simon.

JACOBSEN: Sssh ... ikke så højt Simon. Pressen lytter.

SELMA (*til Mark*): Tak for gaven ... (*hun skåler med ham*) Det var alt for meget, Mark ...

MARK: Jeg er meget sulten ... navnlig efter *din* mad, Selma.

SELMA (*smiler*): Fru Olsens mad! (*De ler sammen*).

FRU JACOBSEN: ... altså Lise, som ligner Viggo ... hun er blid og venlig ... men Knud han er ... (*Selma passerer*) Selma, jeg sir lige til din søster at I overhovedet ikke ligner hinanden ...

JETTE: Næ, Selma ligner postbudet ...

JACOBSEN: Man ska' sgu snart spørge dem om tilladelse før man snupper en blindtarm ...

FRANK: Værsgod!

JETTE: Jamen det er jo sherry!

FRU JACOBSEN: Nu ska' man vist osse passe lidt på ...

JACOBSEN (*til Mark*): Næ, gudskelov man ikke har noget med den galeanstalt at gøre! Ka' du holde det ud?

SIMON: Jaja! Det går da glimrende ...

SELMA (*klapper i hænderne*): Så går vi til bords.

11 Dramatiske tekster

Tekst 3.

Sven Holm

af Kuffertvognen

På scenen er anbragt en vældig lænestol, nærmest en polstret trone, Heri hviler oberst Arthur

L'orange, ikklædt tidløs maskaradeuniform, medaljer og kors på brystet. Han har en stor, grå moustache, stort, gråt hår, ridestøvler med sporer etc. Det må tydeligt fremgå, at han har besvær med vejrtrækning, fordøjelse, vandladning, syn, hørelse, ekstremiteter. Ved siden af stolen en kraftig stav, marskalstav el. lign.

OBERSTEN: (*vågner fra et øjeblik slummer*) Hvaba', hvem var det som kaldte. Her er helt tomt. Ikke en krage. Fuldstændig stille. Han ved at det er det værste som kan ske. Jeg tolererer det ikke, jeg forlanger at han holder sig i nærheden. — Man stiller kikkerten fra sig, fordi der var en eller anden som kaldte. Kraftig bas. Arthur. Arthur L'orange. Eller rent og skært Arthur. Flere gange efter hinanden. (*Slår hårdt med staven i gulvet og springer op, må støtte sig til stolen. Råber*) Arthur L'orange her. Jeg er oberst L'orange, min herre. I hvilken anledning råber De mit navn? — Her er ikke en hund. Rundt omkring stod de allesammen opstablet. Uniformer. Hovederne nikkede, blev løftet ved hårene, blinkede med øjnene. Man fór omkring for at finde alle stumpe instrumenter, det strålede og gnistrede overalt, natten var til ende, morgengny. Hovederne blev igen skruet fast på epauletterne. Fingrene blev sømmet op til kasketten. Så sprang døren op og han stod dér i hvid kappe. Han stod og bevægede læberne et par gange. Så kaldte han. Arthur. Det var helt ømt.

ASGER: Obersten kaldte.

OBERSTEN: Hvem var det som råbte for et øjeblik siden?

ASGER: Obersten kaldte.

OBERSTEN: Jeg tager ikke mit eget navn i min mund. Hvem var det som kaldte, spørger jeg. For et øjeblik siden. Højt og klart, flere gange efter hinanden.

ASGER: Obersten har slet ikke hørt ham som kaldte. Obersten sov.

OBERSTEN: Jeg sad med kikkerten for øjet.

ASGER: Obersten tog sig en lur. Det fremgik tydeligt.

OBERSTEN: Oberst L'orange lå på lur. Hvor opholder du dig? Jeg har givet dig ordre til at holde dig.

ASGER: Fra entréen kan jeg se oberstens stol. Hvis jeg vender mig om. Jeg stod i entréen.

OBERSTEN: Og pillede ved mine sabler?

ASGER: Og pudsede oberstens sabler.

OBERSTEN: Jeg er kort sagt ved at blive forkølet, kære Asger. Hvor er tabletterne?

ASGER: Her er ingen andre end os. Ikke en pille. Der har ikke været andre i tre uger.

OBERSTEN: (*truende*) Hvem er så det, som var her for tre uger siden?

11 Dramatiske tekster

ASGER: Oberstens frisør. Tænderne blev kridtet. Oberstens frisør blev her i tre dage og tre nætter, han fordrev tiden med at skamride hesten. Om aftenen sprang vi buk uden for stalden i gruset.

OBERSTEN: Og så den lyd af sakse. Hele tiden sakse.

ASGER: Oberstens frisør var så svovlholdig at skydepræmierne blev gule på de tre døgn, han opholdt sig i huset.

OBERSTEN: Manden fra munderingsdepotet skulle have været her. Det er en måned siden han har meddelt sin ankomst. Hvordan tør du påstå at det ikke var ham som råbte?

ASGER: Jeg opholdt mig i entréen og hørte ikke en lyd

OBERSTEN: Hvad bestiller du i entréen i al den tid: Piller ved skydepræmierne?

ASGER: Jeg skider på oberstens skydepræmier.

OBERSTEN: (*overhører Asgers replik, fortsætter*) De er blevet meget gule i den sidste tid. Ikke så snart var frisøren rejst før skydepræmierne begyndte at forfalde. Man kan ikke åbne en avis uden at det går op for én, at skydepræmier har mistet deres oprindelige værdi. Der har været inflation i dem rundt tegnet fra min korporaltid. Det var en lys tid. Der var øvelse hele døgnet. Det var bedst når det var mørkt. Der var bare én eneste ting, man hele tiden skulle huske på. Skød man flere end to fjendtlige elementer med det samme gevær, opdagede fjenden hvor man var placeret. Så fik man ingen cigaretter. Det var en mørk tid.

ASGER: I morges slap forsyningen af sagogryn op.

OBERSTEN: Denne herre fra munderingsdepotet kan vel ikke være månedsvis under vejs. Der er ikke længere end fire mil fra jernbanestationen i Hierstadt. Eller er det fra Kleinstadt der er fire mil?

ASGER: Der er fire mil mellem Kleinstadt og Hierstadt. Det er helt udelukket at få mel og gryn i Kleinstadt.

OBERSTEN: Har du overhovedet set ud gennem dørlugen i dag?

ASGER: (*går*)

OBERSTEN: (*ler*) Naturligvis råber en funktionær fra munderingsdepotet ikke på én uden for døren. Og han bruger slet ikke ens fornavn. Det ville aldrig falde ham ind. Han vover det ganske simpelt ikke af angst for at miste en kunde.

ASGER: Der var ingen ved døren.

OBERSTEN: Heller ikke ved siden af døren? Mellem døren og vinduet

ASGER: Kun de sædvanlige træer og vejen forbi stalden.

OBERSTEN: Du lyver. Du var overhovedet ikke nede ved døren. Har du givet hesten foder?

(...)